

عەبىدوللا سەمەدى

گوپبەند

دواین ساتەکانى زەنگى ئاخىر، زۆر وە بەيانىانى پۆزى جەژن دەچوو. خۆشییەك لە دلى مندالاندا دەگەپا. مامۆستا هەولى دەدا زارکى باسەكە ویک بینیتەو و کۆتایی بە دەرسەكە بیئى. مندالەکانیش بیئەنگ و زیت، چاوەکانیان دەبپیە زارى مامۆستا و مژولیان نەدەترووکاند. بەلام لە کامیترای چاوی مندالەکانەو، تەنیا زاریكى زەلام، هەندى تەختە پەشەكە، بە دوو لیوی بۆر و سمیلکی تیسکن و دوو پیز ددانى شاش و بیئ، وەكى تەلەبزیونیکى دەنگەكەى گیرابیتەو، دەجوولایەو. گوپی مندالەکان بە لای ئەو پارچە ئاسنەو بوو کە بە تەنیشت دەرکی حەوشەو هەلواسرابوو و کوتکیکیشى پیداکرابوو. هۆشیشیان لەوبەر دیوارەکانى حەسارەو، وەكى خەيالەکانى زیندانییەك کە لە پشت سنوورەکانەو دەفری، بە سەر ئاسمانى کووچە و کەلاو و دمچۆم و گەرەكدا دەسوورپایەو.

بەر لەوەى نازم پارچە ئاسنەكە بداتە بەر کوتەك، کە دەستی بۆ دەبرد و کوتکەكەى جیا دەکردهو، دەنگى خرینگەیهكى ناسک، مژگینیى دواین چرکەکانى قوتابخانەى رادەگەیان. دەنگى یەكەم زەنگ، وەكى بیستنى یەكەم وشەى بانگ لە ئیوارانى رەمەزاندا، بابۆلەیهك کولیچە و شۆرمەزە و قومیک دوی ساردى بە زارى گوپچکەکاندا دەکرد و پاکردن و هوریا کیشانى شادى و ژيانى دووبارەى بە دوادا دەهات.

حەمەرەسوولى براگەرە، کە پۆلى پینجەم بوو، لەبەر دەرکی مەدرەسە دەبوو پراوەستى و چاوەروانىی یۆسفى براچکۆلەى بکا، کە لە پۆلى دووهم دەبوویند. ئەم وەك مەپکی تازە دۇشراو، بە چاوە کوپرەمووشەکانییەو بەر دەرکی مەدرەسەى دەپشکنى کە وەكى کەندوو شەلغەى دەدا. ئەویش بە چاوە زیتەکانییەو وەكى بەرخیک لە زاوماكى ئیوارەدا لە دایكى بگەرى، بە قوونەقوون سەرى هەلدینا و لە رووخسارى مندالە گەرەوکانى دەروانى و لە حەمەرەسوول دەگەپا. لەنەکاو چاویان تیکدەئالقا و حەمەرەسوول ملی رینگای دەگرت و بە هەودای نیگای، یۆسفى پاکیش دەکرد. ئەویش وەكى بیچوهرەمرای بە لەنجە وەدوای دەکوت.

خۆشیی دەربازبوونى قەفەس و گەرەنەوەى بەرەومال، ئاویتەى پیاسە و سەیران و گەشتوگوزار بوو بە ناو زبلوزالى کۆلانەکان و کەلاوەکانى دمچۆم. یۆسف و حەمەرەسوول وەكى مریشک چینەیان دەکرد و جارجار لە شتیک رادەمان و لە داوینى کەواکەیان دەخست و فووویەکیان لیدەکرد و دیسان لى خورد دەبوونەو. گیرفانەکانیان پڕ بوو لە قوتووی دەرمان و موووی جۆراوجۆر و لەتکە زنجیر و هاچەرە شکا و دەیان شتى سەیر و سەمەرە و رەنگاوپرەنگ.

کەلاوەیان بە لاپیەكى چۆلى قەراغ شارا، بەرەو مال جیھیشت. هەتاوی بیگیان و سەرمابردوی ئیوارەى سەرەتاکانى سەرماوەز، وردە وردە بەرەو خۆراوا دادەکش. یۆسف بە سیبەرى حەمەرەسوول خافلابوو؛ بەدوایا هەلدەهات، دەگەپشەو سەرى و جارجار پییەكى دەخستە سەر و لە ژیر پیی دەردەچوو. حەمەرەسوولیش سەرقالی پیداروانینەو و ئەو شتانه بوو کە تازەى دۆزیبوونەو، بەلام هەرچى دەیکرد لەو

كوتە پەرىپە خالى نەدەبوو، كە دوو گىرفان و ئالاقەزۈونەى پىۋە ھەلۋاسرابوو! وئىنەدەچۈ كە لە شتېك كرابېتەوہ يا كەمۈكۈورپىەكى ھەبى. ھەرچى بوو تەواو بوو، بەلام كارى خۆى كىردبوو و لە بەر كۆنى فرى درابوو. گىرفانەكان جىگای شتېك بوون؛ بەلام چ شتېك؟ ئالاقەزۈونەكانىش لەمسەر لەوسەر دادەخران؛ بەلام چ پىۋەندىيەكىان بە گىرفانەكانەوہ نەبوو! كەوايە ئەم داخستەنە بە كەلكى چى دەھات؟! يۈسەف سىبەرەكەى بۆ نەدەگىرا و ھەمەپەسۈولېش ئەو كوتە پەرىپۈ سوورەى بۆ دەستەبەر نەدەكرا. سەرماى ئىۋارە تا دەھات بە سۆزتر دەبوو. سوورايى سەرلووت و خوین تىتەزىنى گۈچكەى مندالەكان پادەى سەرماكەى نىشان دەدا.

شەوئى داوى نانخواردن، لە ژىر شۆقى چىراى گىرپۆز، كە لەسەر كورسىيەكە دايسىا، ھەر كەسە سەرگەرمى كارى خۆى بوو. ھەمەپەسۈول داويىن لاپەرەى دەرسەكەى نووسىيەوہ و لە بن لىقەكورسىيەكە ھاتە دەر و كىتەبەكانى ھەكۆ كىرد. لە پىشخانە دەستى داىە چەلەنگەكەى خۆى كە تا نىۋە ئاخىرابوو لە لامپى سووتاو، سىمى پەنگاۋرەنگ، قالبە سەعات، مووروو، بەردى پىكۈلووس، و زۆر شتى دى. كوتە پەرىپۈ سوورەكەش لە ناوياندا لە ھەموان بەرچاۋتر بوو.

دەست بە دەست گەپرا. لە ئاكامدا كەس نەزىانى ناوى چىيە و بۆ چى دەبى؟! شىۋەى تىپوانىن و لىخوردبوونەوہى ھەر كاميان خۆى شتېكى سەير بوو. زلەخا، كچە گەرەى مالى، كوتە پەرىپۈكەى لەسەر كۆشى دانابوو، بە دوو دەست دەپىشكىنى، سەرى ھەلئىنابوو و مىلى خىس كىردبوو و بە لاجاۋىك تىپرامابوو؛ دەتگوت قەلەموونەيە و تۆكى لىكەوتوۋتە ناو ئاو. داويىن جار كەوتە دەست پىاۋى مالى، واتە باۋكى ھەمەپەسۈول، كە ۋەكى پادشاىەكى بىتەخت و تانچ لە لاي ژووروو پالداىابووہ و لاقى لە كورسى كىشابوو. كوتە پەرىپۈ گەيشتە لاي ئەو. ئەويش داويىن قومى لە چايەكەى دا و ئىستىكانەكەى لە سەر ژىرپىالەكە لار كىردەوہ، بە ماناى ئەوہ كە چىدى چا ناخواتەوہ. ئەمجار بە وىقارپىكەوہ دەستى داىە كوتە پەرىپۈكە و ھىنايە بەر سىنگى و ھەندىكى ھىناۋىرد. ھەموو چاۋەرۋانى ھەلدانى ئەو مەتەلۈكە بوون كە بىشك دەبوو بە ھىزى بىرى سەرۋكى خىزان بىرئابايەوہ. لە رەۋىنەوہى گىركانى ناۋچاۋانىدا و لەقاندنى پىماناى سەرى، دىار بوو بە پىچەوانەى ھەموان، ئەو شتە بۆ ئەو نامۆ نىيە، بەلكو ئاشنايە. سەرى ھەلئىنا و پوۋى لە گەرەكچى مالى كىرد و گوتى: پۆلە، ھەستە بىرپىك لۆكە و ھەندىك پەرىپۈ و پال بۆ بىنە. ئەمجار ۋەكى بالئەدەيەك كە بە ھەوسەلە و ئىشتىا ناو ھىلانەكەى خۆش دەكا و ھەلئىدەۋەژىرى، بە لۆكە و پەرىپۈ ناو گىرفانەكانى ۋىردە ۋىردە ئاخىنى و پىرى كىردنەوہ. كە كارەكەى تەواو بوو، پوۋى لە خىزان كىرد و گوتى: ئەوہ «گۈپىەند» ۋە. زەمانى زوۋ ئەمىركايى ھاتبوونە ئەو سابلاغە و لە پىشتقەلايە تاۋلىان ھەلدابوو. ھەموو لە سەرمادا گۈپىەندىان تىدەكرد. من خۆم دىتېبوومن. پەنگە لە رۈيشتنەوہدا كە گەرۋانەوہ ۋلاتى خۆيان، ئەوہيان لەبىرچوۋبى.

ئەمجار كلالوہ مىلىيەكەى كە لە پەناى خۆى داىنابوو، دەستدايە و لەسەرى كىرد. زۆر بە قەرئەت كوتە پەرىپۈ گۈرىنى ھەلگرت و نىۋقەدەكەى لەسەر تۆقى سەرى دانا و دوو بەندۆكە و ئالاقەزۈونەش ھەتا نىزىك شانەكانى شۆر بوونەوہ. دوو گىرفانى پىر لە پەرىپۈ و پال و لۆكەش لە ئاست گۈچكەكانى پراۋەستان. ئالاقەزۈونەكانى گرت و لە ژىر چەنەيەوہ تىكى تراناندىن و گۈپىەند قورس و قايم لەسەرى توند بوو. ئەمجار پىچەكەى دەستدايە و زۆر

به كاوهخۆ له دهورى كلالوهكهى ئالاند و بهستى، و چاويكى سهركهوتوانهى به خيزاندا گيپرا. ديمهنى رووخسارى سوڧى مينهى باوك، ساميكي تاييهتى پيئيشتبوو. پيچيكي شين به گولئى وردى سيبويه، به چوار دهوردا ريشووى به ريبونهوه. له سهر گوچكهكانى، دوو قووجهكى سوورى ههئدى سهرهقهئديك ده رپه ريبوون و بهئوكه يه كيش وهكى كاللوى فه رمانده يهكى سهر بازي، له ژير چه نهى قايم كرابوو. جار جاريش دهستيكي نه رمى به سهر دوو قووجهكه كاندا ده كيشا و له سهر گوچكهكانى خووشى ده كرد. ههر ههشت كهسى خيزان له دلياندا ئاره زوويان ده كرد كه له سه رمای ئه مسالدا خوژگه گوپيه ئنديكى ئاوايان بووبا. به لام دانه يه كه پتر نه بوو و ئه و مافهش ته نيا هى سه رووكى مال بوو. سوڧى پيچه كهى كرده وه و گوپيه نده كهى ترزاند و يهك يهك داينا نه سهر جلكه كانى.

له سبهينئى به يانيرا ئيدى گوپيه ندى گورين ببوه به شيكى جيانه كراوه له جلوبه رگى سوڧى مينه. حه مه رپه سوول له هه موو ئه ندامانى مالئى پتر خولياى گوپيه ندى ببوو. هه ندى شه وان ده ستى ده دايه و له گوپى ده كرد و ماوه يهكى كورت له حه وشه پيئوهى راده وه ستا. له سه رما و سه هوئلبه ندانى شه وى زستاندا، واى هه ست ده كرد كه له بن كورسى خزاوه. ته نانه ت به تاكه كراسي كه وه هه ستى به سه رما نه ده كرد. ئاره زووى ده كرد لانى كه م جاريك پيئوهى چووبا وه خوئيندنگه و هاتبا وه مال. به لام ده يزاني ئه و ئاره زووه بو ئه و قه ت به دى نايه .

بيست پوژ له به هار تيپه ريبوو، كه چى سه رما و سوڧى به چنگه كر كئى په له قاژهى مانه وهى ده كرد و خه يالى نه بوو به هاسانى ده ستبه ردار بئ. حه مه رپه سوول چاوه پروانى ئه وه پوژه بوو كه باوكى گوپيه نده كه دا بنئ و ئه ويش لانى كه م به ماوهى يهك دوو پوژ بتوانئ كه لكى ليئوهر بگرئ. ئاخه هه رچى بئ، خوئى دو زيبوو يه وه.

خاكه ليئوه له كو تاييدا بوو كه به يان ييهك سوڧى مينه گوره ويى مه ره ز و پوزوه وانه و هه نديك شرو شالاتى زستانى جيا كرده وه و گوئى: ئافره ت ئه وانه بشو و كونه كانيان بدرؤوه و هه ليانگره. چاوه كانى حه مه رپه سوول ترووسكه يه كيان دا. زور ويد هچوو كه باوكى له مرؤورا گوپيه ندى تينه كا. بيده ننگ سه رى داخستبوو و چايشير نييه كهى به بابؤلهى په نيره وه ده خوارد. سوڧى خودا حافيزى كرد و گوپيه ندى له سه ر رفحه به جيپه يشت.

* * *

يوسف به دواى حه مه رپه سوولدا هه لده هات و نه يد زانى بوچى ئه مرؤو كاكى له پوژان خو شتر ده روا. له پيچي ك ئاوا بوون و له مال نه ديو بوون. له نه كاو حه مه رپه سوول را وه ستا و كتيبه كانى دا به يوسف و گوپيه ندى گوريني له باغه لئى ده رينا. كاللوه پيناوى و ته قه ل هه لو هشا وه كهى له سه ر دا كه ند و به شيئوهى باوكى گوپيه ندى تيكرد. يوسف برؤوكانى هه لپه سارد و دمولووتى هه لقرچاند و له بانگى گريانى دا و گوئى: ئه منيش گوپيه ندى ده وئ. به لام له لايهك حه مه رپه سوول براگه و ره بوو؛ له لايهكى دى، ئه و خوئى گوپيه نده كهى دو زيبوو وه. له مانه ش گرینگتر، پتر له چوار مانگ بوو چاوه پروانى ئه م پوژهى ده كرد و گه ليك شه وانيش خه ونى پيئوه دي بوو. به كاوه خۆ گرئى گوپيه نده كهى له ژير چه نه يه وه توند كرد و كاللوه كهى نايه وه سه رى و كتيبه كانى له ده ست برا كهى وه رگرته وه و وه هاى به سه ردا گوپرا ند كه تازه زاتى ئه وه نه كا داوا يه كى وا نابه جئ له براى گه و ره بكا ته وه. هه لبه ت

شيئەى حەمەپەسوللى كۆپرەمووشە، بە جووتى قوچەكى سوورى زلەو ەمبەر لەوبەرى سەرى، وەها ترسناك و بە سام ببوو كە زۆرتريؤسەف لە ترسى ئەو ديمەنە مېقەى لېبرا.

دوور و نزيكى قوتابخانە، ئەو مندالانەى بەرەو مەدرەسە دەپرۆيشتن چاويان بە حەمەپەسولل كەوت و دەوريان گرت. حەمەپەسولل ەر پېى دەكرا وەلامى پرسىارى مندالان بەتەو و بلئ: **گوپپەندە، گوپپەند!**

تا لە دەرگا نزيكتەر دەبوونەو ئەپۆرەى مندال بە دەورى حەمەپەسوللەو پتر دەبوو. ئەو پەشەدالە وەكى پوورەى ەنگ لە دەرگا گەرەكەى خویندنگە وەرژور كەوت و ەيندەى پېنەچوو ولات بە تەواوى شيئا. حەمەپەسولل بە دەورى حەوشەدا پايەكرد و پتر لە سېسەد مندالى ورد و درشت، بە نەعرەتە و ەوريا كيشان بە دوايدا ەلدەهاتن. بچووكەكان بەردەبوونەو و وەبەرپېى گەرەكان دەكەوتن.

نازمى مەدرەسە، كە تاسابوو و نەيدەزانى ئەو گېژەلووكەيە چى بوو لە نەكاو كەوتە حەوشەى ئارامى قوتابخانەو، سەرى لېشيوابوو. ەو ەلجار وای زانى گورگي ك يا سەگي كى ەار خۆى ەويشتوو تە ناومندالانەو؛ پاشان كە وردە وردە ەاتەو سەرخۆ، ديتى حەمەپەسوللى سۆفى مينە دوو شتى زلى بە گوپچكەكانىەو ەلواسراو ە لە پيشەو ەى مندالەكان ەرا دەكات. ەرچەند دەخۆىنووسا و ەاوارى كرد، دەنگى بە كەس پانەگەيى. تەنانەت چىوا نەمابوو وەبەر پېى مندالانىش بكەوئ. ناچار بەرەو زەنگى مەدرەسە ەللات و كوتكەكەى دەستدايە و بە ەموو توانايەو چەند جارى كوتا. دەنگى زەنگى ناوخت، وەك دەنگى كەلەبابى بئوخت، زارۆكى تۆقاند. مندال كە دەيانزانى خەتايان كروو ە و نازميش زۆر توورەيە، ەر كەسە لە حاند خۆى چەقى. بېدەنگيەكى سەير، پاشى ئەو گرمووورە بەسەر حەوشەدا تەپى. حەمەپەسولل كە خۆى لە ەموان تاوانبارتر دەزانى، ەترەشى چووبوو. نازم نەپراندى:

— حەمەپەسولل! وەرە ئېرە!

حەمەپەسولل بە گوپپەندەو ە لە بەرامبەر نازم راوەستا. نازم بە توورەيى گوتى:

— ئەو چىيە لە گوپت كروو ە؟

— ئاغا، بە خوداى ئەو گوپپەندى بابمە.

— ەتيو ە! ئەو گوپپەندى بابتە، يا مەمكبەندى داىكتە؟!!

حەمەپەسولل ئەو رۆژە بۆ يەكەمجار ناوى مەمكبەندى بىست.